HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]תרומה לכהן [ב]ומעשר ראשון ללוי דברי רבי מאיר רבי אלעזר בן עזריה מתירו לכהן מתירו מכלל דאיכא מאן דאסר אלא אימא נותנו אף לכהן מ"ט דר' מאיר אמר רב אחא בריה דרבה משמיה דגמרא [1]כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה מה תרומה אסורה לזרים אף מעשר ראשון אסור לזרים אי מה תרומה חייבין עליו מיתה וחומש אף מעשר חייבין עליו מיתה וחומש אמר קרא [2]ומתו בו כי יחללוהו [3]ויסף חמישיתו עליו בו ולא במעשר עליו ולא על מעשר ורבנן מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון נמי טובל וכדתניא רבי יוסי אומר [ג]יכול לא א)יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפי' מעשר עני מנין ת"ל [4]לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר [5]ואכלו בשעריך ושבעו מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף שעריך האמור כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל ואי מהתם הוה אמינא ללאו אבל מיתה לא קמ"ל לישנא אחרינא מעשר ראשון דטביל מדרבי יוסי נפקא אי מההיא ה"א ללאו אבל מיתה לא [ד]קמ"ל במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא בת לוי מאורסת לכהן ובת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר הכא מאי זרות איכא אמר רב ששת מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום מכלל דנשואה נותנת רשות אין והתניא [6]ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום אתה אומר רשות לתרום או אינו אלא לאכול אמרת תרומה חמורה אוכלת מעשר הקל לא כל שכן אלא לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום מר בריה דרבנא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למאן דאמר [ה]משום ייחוד אלא למאן דאמר משום גרושה גרושה בת [ו]לוי מי לא אכלה במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל אי הכי מאי איריא מאורסת אפי' נשואה נמי איידי דתנא רישא מאורסת תנא נמי סיפא מאורסת [ז]תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר

לכהן

תרומה לכהן. נתינתה לכהן ומעשר ראשון ללוי. קתני מעשר ללוי דומיא דתרומה לכהן מה תרומה אכילתה כנתינתה לכהן ולא לזר אף מעשר ללוי אכילתו ללוי ולא לזר דאי לאו הכי סבירא ליה לר' מאיר תרומה למאי קתני נהי דמעשר איצטריכא ליה לאורויי דלא יהבינן ליה לכהן כר' אלעזר בן עזריה אלא תרומה ל"ל ועוד מדקמהדר ליה ר"א לשון היתר מכלל דר"מ נמי באיסור והיתר איירי: **מכלל דאיכא למאן דאסר.** מעשר לכהן לאכול בתמיה והא ודאי כהנים לאו זרים נינהו כדאמר לקמן ה) דכהנים איקרו לוים: **נותנו אף לכהן.** כדקאמר לקמן ו) טעמא: **משמיה דגמרא.** כך קיבל מרבו ורבו מרבו עד ר"מ ששמע משמו ולאו מן דעתיה קמפרש לטעמא דר"מ: **מה תרומה טובלת.** שכל זמן שלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא מיתה כתיב ביה: **אף מעשר ראשון טובל.** ואע"ג דבדידיה ליכא מיתה חייבין מיתה על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון ממנו: **או אפילו מעשר עני.** דקיל כצדקה בעלמא דלאו בר קדושה אית ביה: **ואכלו בשעריך.** בשנה השלישית משתעי קרא: הכי גרסינן **וקאמר רחמנא לא תיכול ואי מהתם ה"א ללאו אבל מיתה לא קמ"ל: מאי אינה אוכלת דקתני.** כולה מתני' לגבי מעשר: **אינה נותנת רשות.** לשלוחה לתרום מעשר של ארוס ולהרים ממנו תרומת מעשר והוה ליה כתורם שלא מדעת: **ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם.** השוה הכתוב אשתו לו לימד על בת ישראל נשואה ללוי כו': ה"ג **מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למ"ד משום ייחוד אלא למ"ד משום גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל.** וה"פ רישא כדאוקימנא באכילה ממש ור"מ וסיפא בת לוי לכהן ובת כהן ללוי דקתני לגבי מעשר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות בלא בעלה וה"ה לנשואה ולקמן פריך אפי' נשואה נמי: **הניחא למ"ד.** בפרק נושאין על האנוסה (לקמן דף ק.) משום ייחוד אין חולקין תרומה לאשה בגורן אלא למ"ד טעמא משום גרושה שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה ואין הכל יודעים ויחזרו ויתנו תרומה לזרה: **גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר.** ואמאי בת לוי שנתארסה לכהן דקתני אין חולקין לה מעשר בגורן בשביל בעלה אמאי גזור בה רבנן הא אי נמי מגרש לה שפיר קאכלה מעשר: **וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה.** כלומר וליטעמיך דמותבת אמתניתין לגבי מעשר ה"נ בפרק נושאין (שם) דאיתמר עיקר מילתא דקתני אשה אין חולקין לה תרומה על הגורן ופרשינן טעמא משום גרושה ולא פליג בין בת ישראל לכהן ובת כהן לכהן גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל. ומאן דגריס איפכא לא מיתוקמא כלל דהיכי מצי פריך מתרומה דמתני' דקתני בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה הא ודאי שפיר קתני דאיפסלה באירוסיה וטעמא לאו משום שמא תתגרש הוא: **איידי דתנא רישא מאורסת.** לגבי אכילה ממש דהתם דוקא מאורסת דגבי בת כהן לישראל וללוי לענין תרומה ובת לוי לישראל לענין מעשר אשמועינן דפסלי לה אירוסין וגבי בת ישראל לכהן וללוי ובת לוי לכהן ז) אשמועינן דלא מוכלי לה תנא נמי סיפא בת כהן ללוי ובת לוי לכהן לענין חלוקה דמעשר מאורסת:

לכהן

תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי. פי' בקונטרס דדייק מדקתני מעשר ראשון ללוי דומיא דתרומה לכהן דאכילתה כנתינתה דאי לאו הכי תרומה למאי קתני לה וקשה דא"כ לימא נמי ר"ע היא דקתני נמי לקמן כי האי לישנא ואי משום דסתם משנה רבי מאיר הא אמרינן (סנהדרין דף פו.) וכולהו אליבא דר"ע ומדמהדר נמי ר"א לשון היתר אין לדקדק דדלמא הא דאיירי ר"מ באיסור והיתר היינו בתרומה דאסורה ללוי ושריא לכהן ופירש ריב"ן דגרסינן בהדיא בדברי ר"מ מעשר ראשון אסור לזרים: **רבי אלעזר** מתירו לכהן. ל"ג בן עזריה דר"א בן עזריה °קדים טובא לר"מ ולקמן בברייתא דר"ע גרס ר' אלעזר בן עזריה דהוה בר פלוגתיה: **מה** תרומה טובלת. פי' בקונטרס בשלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא תרומה מיתה כתיבא ביה וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר ועוד אי מטעם זה לא ליתסר טבל לכהן כיון דתרומה שריא ליה ופי' ריב"ן משו' דדרשי' בפ' הנשרפין (סנהדרין פג. ושם) ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו בעתידים לתרום הכתוב מדבר ויליף חילול (א) מתרומה: **אף** מעשר ראשון טובל. אבל איסור זרות לא ילפינן לרבנן אע"ג דאין היקש למחצה כיון דלא מצי לאקושי לגמרי לאסור אף ללוים כמו תרומה ועוד דמיסתבר לאוקומי היקישא אמאי דאסר קרא בדוכתא אחרינא כמו טבל דילפינן בסמוך מלא תוכל לאכול ואית ביה לאו ואתא היקישא לאתויי נמי מיתה אבל לאוקומי בה איסורא דלא אשכחן לא מקשינן: **אי** מהתם ה"א ללאו. ומהיקישא לא הוה שמעי' ללאו ומיתה אי לאו דאשמעינן לאו מהכא כדפי' ועוד דאיצטריך לא תוכל לאכול למעשר עני דטביל וא"ת מנ"ל דטבל מעשר עני במיתה הא לא אתקש לתרומה וי"ל דשמא אין בו מיתה ח) אי נמי כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהרה ה"ה לענין מיתה: **מאי** אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום. פי' בקונטרס דקאי אכולה מתניתין לגבי מעשר דאינה נותנת רשות וקשה לרבינו יצחק דהוה ליה למימר אלא אמר רב ששת כיון דהדר ביה משינויא קמא ועוד דכיון דכל לא תוכל היינו דאינה נותנת רשות הוה ליה למיתני בהדיא הכי ועוד דליתני אפילו בת לוי ללוי ועוד דמעוברת מה שייך למיתני לענין נתינת רשות ואר"י דלרב ששת נמי מפרש רישא דמתני' כדאמרן ועיקר מתני' אתא לאשמועינן איסור אכילה וכן בסיפא בת לוי לכהן בת כהן ללוי איצטריך לאשמועינן דלא תאכל בתרומה דסלקא דעתך שלא יפסול בת כהן מן התרומה כיון דאוכלת מעשר האסור לזרים ומעשר נקט לענין נתינת רשות ואגב תרומה נקט לשון לא תאכל והוא הדין אפילו בת לוי ללוי ובת כהן לכהן אין נותנת רשות אלא איידי דנקט בת לוי לכהן ובת כהן ללוי לענין אכילה איירי בהו נמי לענין נתינת רשות:

מאי

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל"א ופ"ב הלכ' יד סמג לאוין רנד:
יט ב מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה א סמג עשין קלח:
כ ג ד מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות ה"כ:

◆

תוספות ישנים

או א) אינו אלא אפילו מעשר עני. דאין בו קדושה כלל: אף שעריך האמור כאן מעשר עני. וא"ת ומעשר ראשון מנלן אי מכ"ש דמעשר עני הא אין מזהירין מן הדין וי"ל דאין זה אלא גלוי מלתא בעלמא: אי מההיא ה"א ללאו וכו' וא"ת כיון דידעי' [דחייב] מיתה ל"ל קרא ללאו. וי"ל דאצטריך קרא דלא תוכל למעשר עני שאין בו קדושה וא"ת ומיתה מנלן למעשר עני דממעשר ראשון לא ילפינן ליה שהרי אין במעשר עני קדושה וי"ל כיון שראינו מלא תוכל שמעשר ראשון ומעשר עני שוין לענין לאו ה"ה לענין מיתה שאין לחלק בהם: ה"ג מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות. הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרושה פי' שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה והעולם לא ידעו ויתנו לה תרומה: גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וא"כ אפילו [אם] תתגרש יכולה לאכול: ולטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה. פי' אמאי אמרי' לקמן אין חולקין תרומה בבית הגרנות ולא מחלק הספר בשום נשים משמע אף בבת כהן ואמאי אין חולקין לה מי לא אכלה בתרומה ואפי' אם נתגרשה. י"ג איפכא אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה פי' אמאי אמרינן במתני' בת כהן מאורסת ללוי לא תאכל בתרומה: ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר. ולא נהירא פירוש זה דמאי קשיא ליה מתניתין דאמאי בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה הא טעמא רבא איכא משום דאיפסלא באירוסין כדאמרינן לעיל (סז:) האירוסין פוסלין ולאו טעמא משום גרושה לכן נראה גי' ראשונה:

א) נ"ל מעשר ראשון ולא מעשר שני אפילו מעשר עני מנין וכו'.

מסורת הש"ס

א) מכות טז:, ב) [לקמן ק.], ג) נ"א בת כהן מי לא אכלה בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר, ד) כתובות כו. ב"ב פא: חולין קלא: ע"ש, ה) [ע"ב], ו) [שם], ז) [בס"א: ובת כהן ללוי], ח) תוס' ד"ה אי וכו' דשמא אין בו מיתה. נ"ב עי' ברמב"ם פ"י מהלכות מ"א ה"כ אבל במדרש איכה בפסוק גלתה יהודה מעוני מפורש שחייב מיתה. הגהות מהר"י לנדא,

◆

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַייָ תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה: במדבר יח כד
2. וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְיָ מְקַדְּשָׁם: ויקרא כב ט
3. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד
4. לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: דברים יב יז
5. כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ: דברים כו יב
6. וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר יח לא

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי אלעזר וכו' קדים טובא לרבי מאיר וכו'. עיין בבכור שור ריש ברכות:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מה וכו' ויליף חילול חילול מתרומה:

◆

מוסף רש"י

מה שעריך האמור להלן מעשר עני. דכתיב לגר ליתום ולאלמנה, ובענינא דשנה השלישית, אף בשעריך האמור כאן יש ללמוד ממנו מעשר עני, וה"ק לא תוכל לאכול טבל בעוד שהמעשר בתוכו שכתב בו בשעריך (מכות טז:).